

Nove pesmi

Janez
Menart

Iz pesniške zbirke »Pod kužnim znamenjem«, ki bo še letos izšla pri Državni založbi Slovenije in v katero je avtor izbral svoje, večinoma še neobjavljene stihe zadnjih petnajstih let, objavljamo nekaj krajših pesmi, ki naj našemu bralcu nakažejo ustvarjalno misel, značaj in tematski razpon te zanimive nove knjige.

NA SVOJ Vse bistvo vseh teh mojih let
PETINŠTIRIDESETI v vrsticah dveh lahko podam:
ROJSTNI DAN od zunaj me je žrl svet,
a znotraj sem se sam.

LIPE O, grenka žalost! Ob pogledu
spet duh sestavlja davne hipe:
za vódo so cvetele lipe
in sómrak je dehtel po medu.

Na mizi vino in kozarci;
orkester, ki doni po hali;
do dne smo pili in plesáli
in jaz sem dvoril tisti stvarci.

In kje je žalost? Lepa stvar,
 ki z njo sem plesal vse do zore,
 teh lip več gledati ne more,
 jaz pa, ki gledam jih, sem star.

OBISK Kamnit, izlizan staroveški prag;
 mrakobna, vlažna veža, velban strop,
 plesniv, napet omet, zatohel zrak;
 dvorišče med zidovi, kakor grob;

stopnišče, kot pahljača stare dame
 iz stebra razpotegnjeno v polkróg,
 obgnit držaj, soj vrat, ki pade name;
 in rjast gank, vkovan v baročni slog.

Pogled tja čez — zid, okenca brez šip;
 pogled navzdol — poraščen kamnast tlak;
 pogled navzgor — zid, okna, dimnik, hrib —
 in vsepovsod plesnoba, hlad in mrak.

Stopničke, kot rov v hišo. Smrad. Trohnoba.
 Hodniček, niša, mračna vrata v klet.
 Da, to bo kuhinja. In tole soba.
 Sèm sonca ni bilo že tristo let.

Kaj pa bi radi? pravi in odklepa.
 — Nič, malo gledam . . . Tu sem stanoval . . . —
O, kar pogledajte! — Vidim . . . Hvala lepa,
 pa brez zamere . . . *Kakšne le!* — No, prav. —

Za vódo sije sonce in jesen
 žari v kostanjih. Listje v reko seda.
 Jaz sem ubežal bedi tistih sten.
 A sredi njih je še ostala beda.

Kot da njih moč je dedna, neminljiva:
 ko kdo jim ubeži, je drug ujet.
 Usoda za usodo v njih se skriva.
 In hiša stala bo še tristo let.

DVOM Vse je.
 Vse ni.
 Vse je in ni.
 Kaj je?
 Kaj ni?
 O, dvom!

Vse mrtvo in vse živo,
 nesporno in vprašljivo,
 seciraš kakor anatom.

Pogled tvoj v bistvo vrta,
 skalpel med sklepi škrti
 in pika v bolno tkivo.

Tvoj nož kirurški reže,
 odstranja, čisti, veže
 in išče, kaj je živo.

A tisto, kar ostane,
 ostane s šivom rane,
 z zloveščo brazgotino.

Zašite sanje, upi,
 zaceljeni obupi,
 spomin na bolečino.

Pokvečene vizije,
 skažene iluzije,
 zveržjen, šepast svet.

A komaj je kaj celo,
 že spet je pod skalpelom,
 ki reže spet in spet.

IN ČE... In če to stvarstvo sploh ne more v mere,
 ki vanje tlači ga človeški duh?
 Če so sistemi, sklepanja in vere,
 le strah pred ničem, spretno skrit v napuh?

Če Bog z nesmrtno dušo se ne rima,
 če Bog in duša sta le plod idej?
 Če Bog res je, a človek duše nima?
 Če snov ni mrtva in je duša v njej?

Če človek je le drobec sanj tvarine,
 ki nove sanje sanja spet in spet,
 če le kot sanja blisne in premine
 v možganih stvarstva, ki njih del je svet?

Mar ni potem vse večja milost biti
 neobčutljiva, topa tvar svetov,
 kot se iz nezavednosti zbuditi
 v trpečo sanjo, ki jo sanja snov?

PRED GROBNICO
 VICTORJA
 HUGOJA

Tvoj prah je položen v tla Panteóna,
 v hram slave, kot moj svet ga ne pozna.
 Kjer sem doma, živita dva milijona;
 na tvoj pogreb sta več kot dva prišla.

Četudi bi imel tvoj silni dar.
 ne mogel bi, kot ti, postati večen;
 ne bom dejal, da téga ni mi mar,
 pa tudi ne, da sem zato nesrečen.

Usoda pač vpisuje čas in kraj,
 ko nas prigláša na volilno listo;
 ta je izbran v senat, drug le v okraj,
 in isto, kar storita, žal, ni isto.

A tudi če bi ti bil na okraju —
 glej, sem že snel klobuk: bas, comme il faut!
 Čeprav volilni zakon loči naju,
 ti mirno spi, jaz pa bom že kakó.

GOLI ČAS

Minil je čas ekstaz, boginj in sanj,
 duha nič več mamljiv privid ne vabi:
 čar čustev je razpadel od spoznanj
 in vsaka stvar, ki je, za nekaj rabi.

Iz bilk, ki prej so v mislih klile v cvet,
zdaj zmerom zraste pesa, grah, krompir.
Enakost, bratstvo, lepši svet in mir
so le na kruh lenuhov mazan med.

Iskriva britev bistrega duha
kmetavzom šili kole za ograjo.
Boginje, ki bleščale so z neba,
so zdaj doma in kuhajo; če znajo.

Še gaj umrlih, dom minulih dob,
nič več ni kraj sanjavih modrovanj;
le zadnji prostor je, ki ležeš vanj
in mirno spiš, doklèr kdo plača grob.

SPOZNAL SEM . . . Spoznal sem nično, klavrno usodo
vseh tistih, ki živeli so nekoč,
in tistih, ki nekoč živeli bodo,
spoznal usodo lastno in nemoč.

A rad imam, da dež mi v šipe trka,
da žarek sonca leze čez parket,
in všeč mi je, ko vidim, da se črka
dopleta s črko v smiselnost besed.

In rad imam ljubezni bežne hipe
in praznost, ki se porodi iz njih,
in zgrbljen list, ki ga zanese v šipe,
da škrtne kot pero, ki piše stih.

Rad se zaganjam v ničeve opravke,
ki mi nameče jih vsakdanji dan,
rad izgovarjam nepomembne stavke,
ki zanje vem vnaprej, da so zaman.

Rad sem v nemirnih sapah smet usode,
čeprav me včasih je vrtincev strah,
četudi vem, da bom prešel brez škode,
kot je zapisano, iz praha v prah.